

บทที่ 6 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาค้นคว้าลักษณะเรือนกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ในประเด็นเรื่องภูมิปัญญาในการแก้ปัญหาความร้อนชื้น โดยนำมาเปรียบเทียบกับภูมิปัญญาของเรือนไทยภาคกลาง ทำให้เห็นว่าเรือนกะเหรี่ยงและเรือนไทยภาคกลางมีภูมิปัญญาในการแก้ปัญหาความร้อนชื้นเพื่อการอยู่อาศัยภายใต้สภาพอากาศที่ร้อนจากแสงแดด อากาศชื้นจากฝนตกชุก และมีลมแรงจากอิทธิพลของลมมรสุมในวิธีที่เหมือนกันได้แก่

- (ก) การทำหลังคาจั่วทรงสูง เพื่อระบายน้ำฝนให้ไหลลาดเทลงมาได้เร็วและเพื่อไม่ให้วัสดุผนังหลังคาเช่น ด้บบจาก ด้บบคา ไบตาล ไบตะคร้อ ฯลฯ กระเดิดเมื่อครวามีลมพายุพัดรุนแรง ซึ่งถือเป็นข้อจำกัดอันเกิดจากวัสดุผนังหลังคาเป็นเครื่องบังคับให้ต้องมีลักษณะทรงหลังคาที่เอียงลาดชันมาก อนึ่งการทำหลังคาจั่วทรงสูงยังเป็นภูมิปัญญาในการช่วยบรรเทาความร้อนภายใต้หลังคาได้ดีกว่าหลังคาที่เอียงลาดชันต่ำ
- (ข) การทำกันสาดและการยื่นชายคาเพื่อไม่ให้แดดส่องและฝนสาดโดนฝาเรือนได้เต็มกำลัง เพราะการที่ฝาเรือนโดนแดดส่องและฝนสาดโดยตรงจะทำให้ฝาเรือนถ่ายเทความร้อนและความชื้นเข้ามาสู่ภายในตัวเรือน อีกทั้งจะทำให้ไม้ซึ่งเป็นวัสดุเรือนผุเร็ว ใช้ไม่ได้นานตามวาระสมควร
- (ค) การยกพื้นเรือนสูงจากดินเพื่อป้องกันความชื้น โดยเฉพาะในช่วงฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ที่ทำให้เกิดฝนตกชุก พื้นดินชุ่มน้ำ เจาะแฉะ ยาวนานต่อเนื่อง 5-6 เดือน การยกพื้นเรือนสูงจากดินก็เพื่อไม่ให้พื้นเรือนแตะสัมผัสความชื้นจากดินโดยตรง และการมีพื้นที่โล่งใต้พื้นเรือนก็ได้อาศัยลมพัดผ่านทะลุช่วยพัดพาความชื้นจากดินออกนอกตัวเรือน อีกทั้งพัดขึ้นมาบนเรือนตามช่องลมที่พื้นเรือนและตามร่องไม้กระดานทำให้เย็นกายภายใต้สภาพอากาศที่ร้อนอบอ้าว
- (ง) พื้นที่อยู่ภายในเรือนกะเหรี่ยงและเรือนไทยมีพื้นที่ในลักษณะที่โล่ง ร่ม ลมโกรก ซึ่งเหมาะกับสภาพอากาศที่ร้อนชื้นได้แก่ ระเบียงในเรือนไทย ส่วนในเรือนกะเหรี่ยงมีพื้นที่โถง(ซิเจิง)และบัลลังเพิง การมีลักษณะพื้นที่โล่ง ร่ม ลมโกรกเป็นการอาศัยลมช่วยพัดพาความร้อนและความชื้นไม่ให้สะสมอยู่ภายในตัวเรือน
- (จ) ทิศในการวางตัวเรือนตามตะวัน ซึ่งสะท้อนวิธีแก้ปัญหาความร้อนชื้นด้วยการหันด้านยาวของตัวเรือนรับลมประจำที่พัดมาจากทางทิศใต้และทิศเหนือ และเป็นการหันด้านสกัดรับแดดที่ร้อนจัดในช่วงบ่ายทางทิศตะวันตก

- (จ) **อาศัยช่องลมในการช่วยระบาย** ถ่ายเทอากาศภายในตัวเรือน ได้แก่ ช่องลมที่ฝาเรือน ช่องลมที่พื้นเรือนหรือช่องลมที่เกิดจากความต่างระดับของพื้นเรือนในพื้นที่ต่างๆ และช่องลมหน้าจั่วหลังคา
- (ข) **การแยกพื้นที่ครัวออกจากส่วนพื้นที่นอน** เนื่องจากภาคกลางและภาคตะวันตกมีสภาพอากาศที่ร้อนอบอ้าวอยู่แล้ว การนำครัวไว้รวมอยู่ภายในเรือนนอนจึงเป็นการจะทำให้ตัวเรือนนอนร้อนยิ่งขึ้นอยู่ไม่สบาย อีกทั้งยังมีเรื่องกลิ่นที่รุนแรงของอาหาร การแยกพื้นที่ครัวออกจากส่วนพื้นที่นอนของเรือนไทยในภาคกลางและเรือนกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ทำให้เห็นลักษณะร่วมภายใต้ภูมิอากาศร้อนชื้นเดียวกันที่ต่างจากเรือนไทยในเขตหนาวและเรือนกะเหรี่ยงในภาคเหนือเมื่อเปรียบเทียบกับจากรรณกรรมที่มีผู้ศึกษาและบันทึกไว้

จากลักษณะวิธีแก้ปัญหาความร้อนชื้นในสาระที่เหมือนกันดังกล่าว การศึกษานี้พบว่าเรือนกะเหรี่ยงมีวิธีในการแก้ปัญหาความร้อนชื้นในรูปแบบที่แตกต่างไปจากเรือนไทยในบางลักษณะอย่างชัดเจน ดังนี้

1. ลักษณะรูปทรงหลังคาของเรือนกะเหรี่ยงไม่สูงชะลูดเท่ากับเรือนไทย อีกทั้งไม่มีลักษณะโค้งเว้า อ่อนช้อยเป็นรูปทรงจอมแหตามลักษณะที่เรียกกัน
2. เรือนกะเหรี่ยงไม่ทำกันสาดรายรอบตัวเรือนอย่างลักษณะเรือนไทยที่เห็นเป็นลักษณะเด่นชัด แต่เรือนกะเหรี่ยงทำเพียงยื่นชายคาออกมาในระยะที่เพียงพอในการบังฝนสาดเข้าช่องลมใต้ไอเสที่ฝาเรือน อีกทั้งเรือนกะเหรี่ยงทำฝาเรือนเตี้ยโดยสูงเพียง 3-4 ศอก เพื่อไม่ให้แดดส่องและฝนสาดโดนฝาเรือนมากนัก เรือนกะเหรี่ยงจึงดูมีลักษณะช่วงตัวสั้นแต่ชายาว ในขณะที่เรือนไทยภาคกลางนิยมทำฝาสูงตามลักษณะงานช่างที่เห็นว่าได้สัดส่วนงาม ดังนั้นลำพังเพียงชายคาและลักษณะโครงสร้างหลังคาไม่สามารถบังฝนสาดและแดดส่องให้กับฝาเรือนได้เต็มที่ จึงต้องทำกันสาดไว้รายรอบตัวเรือนอีกชั้นหนึ่ง อีกทั้งยังมีประโยชน์ในการบังฝนสาดเข้าหน้าต่างที่เปิดไว้ในเวลาฝนตกและอ้าวฝน
3. พื้นที่ในเรือนกะเหรี่ยงมีลักษณะเฉพาะตามแบบแผนประเพณีนิยมที่แตกต่างกับเรือนไทยอย่างชัดเจน ซึ่งพื้นที่ภายในเรือนกะเหรี่ยงประกอบด้วย ห้องเรือน(ดกเพิง) โถง(ชชิง) บลั้งเพิงครัว(ชลาอั้งฟองอั้งหมี่) และ บั้งลั้งคู้เป็นพื้นที่ตากข้าวเปลือก อยู่นอกชายคาเรือน กลางแจ้ง แดดส่องและฝนสาดโดยตรงอย่างลักษณะชานในเรือนไทย
4. เรือนกะเหรี่ยงไม่มีหน้าต่างอย่างในเรือนไทย ที่ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการช่วยระบายถ่ายเทอากาศภายในตัวเรือน แต่อาศัยช่องลมในลักษณะต่างๆ ได้แก่ ช่องลมใต้ไอเส ช่องลมที่พื้นเรือนที่เกิดจากความต่างระดับของพื้นเรือนในพื้นที่ต่างๆ และช่องลมเหนือฝาทางเข้าดกเพิง การที่

เรือนกะเหรี่ยงไม่มีหน้าต่างมีเหตุผลที่กล่าวถึงการทำหน้าต่างเป็นเรื่องที่ทำยากลำบาก ต้องใช้เครื่องมือที่ีต้องการความประณีต และใช้เวลามาก จึงไม่นิยมทำ

5. ครัวในเรือนกะเหรี่ยงไม่ได้แยกออกมาเป็นเรือนต่างหากอย่างลักษณะเรือนไทย แต่เป็นพื้นที่อยู่ด้านข้างของตัวเรือนภายใต้กันสาดหรือชายคาที่ยื่นออกมาคลุม และมีลักษณะในการระบายความร้อนและควันไฟจากการประกอบอาหารโดยอาศัยช่องลมและวัสดุที่ใช้ทำฝาเรือนมีลักษณะโปร่งลมเช่น ฝาเรือ อีกทั้งครัวตั้งอยู่ในตำแหน่งที่ลมประจำที่พัดมาทางทิศใต้สามารถพัดพาความร้อนและควันไฟออกนอกตัวเรือนได้ดี

6.2 ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

6.2.1 ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

1. จากผลการศึกษาในเรื่องลักษณะเรือนกะเหรี่ยงในภาคตะวันตก จังหวัดราชบุรี เพชรบุรี ประจวบฯ และภูมิปัญญาในการแก้ปัญหาความร้อนขึ้นน่าจะเป็นประโยชน์ในการใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเปรียบเทียบกับลักษณะเรือนและภูมิปัญญาที่อยู่ในภูมิภาคอื่นๆ และที่มีลักษณะภูมิอากาศร้อนชื้นที่แตกต่างออกไป อีกทั้งศึกษาเปรียบเทียบกับลักษณะเรือนและภูมิปัญญาเรือนของชาวกะเหรี่ยงในกลุ่มสาขาอื่นๆ เช่น กะเหรี่ยงสะกอ กะเหรี่ยงบเว กะเหรี่ยงตองตู ฯลฯ รวมถึงอาจขยายขอบเขตการศึกษาที่กว้างออกไปถึงกะเหรี่ยงที่อยู่ในสหภาพพม่า ทั้งในประเด็นเรื่องภูมิปัญญาในการแก้ปัญหาความร้อนขึ้นและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเรือนที่อาจเหมือนและแตกต่างจากในประเทศไทย ออกไป เช่น ข้อเสนอแนะประการหนึ่งจากการลงภาคสนามสำรวจเรือนกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรี พบว่า เรือนของชาวกะเหรี่ยงนอก(หมายถึงชาวกะเหรี่ยงที่มีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ในสหภาพพม่าแต่ย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย) ไม่มีพื้นที่ปลั่งเพิง และจากการสอบถามชาวกะเหรี่ยงนอกเองก็ไม่คุ้นเคยกับพื้นที่และคำดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงตั้งข้อสังเกตว่า ปลั่งเพิงน่าจะเป็นพื้นที่เรือนที่เป็นวัฒนธรรมแบบแผนนิยมเฉพาะที่มีอยู่ในเรือนของชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทย
2. ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะเรือนและภูมิปัญญาในการแก้ปัญหาความร้อนขึ้นของเรือนชนกลุ่มน้อยกลุ่มอื่นๆ เช่น ม้ง เย้า อี้อ ลัวะ ฯลฯ

6.2.2 ข้อเสนอแนะในเรื่องวิถีวิทยาในการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่มีเรื่องชาติพันธุ์เข้ามาเกี่ยวข้อง จากการศึกษาครั้งนี้

1. ภาษา

งานศึกษานี้สอนให้รู้ว่าการศึกษาศาสนาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่มีเรื่องชาติพันธุ์เข้ามาเกี่ยวข้อง มีความจำเป็นที่เรียนรู้จักภาษาที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้าไปศึกษาไว้บ้าง (โดยศึกษาจากวรรณกรรมหรือเก็บรวบรวม สอบถามจากภาคสนามในเบื้องต้น) เพราะเห็นประโยชน์ใน 2 เรื่องดังนี้

- (1) บางกรณีเราสามารถทำความเข้าใจในสถาปัตยกรรมและเรื่องที่เกี่ยวข้องของเขา ได้จากมองผ่านคำและภาษาที่เขาใช้ เช่น ในกรณีงานศึกษาเรือนกะเหรี่ยงโป ของวิทยานิพนธ์นี้ เรือนกะเหรี่ยงมีพื้นที่โล่งกลางแจ้งที่เรียกว่า "บั้งล้งคฺ" (อย่างลักษณะชานในเรือนไทยภาคกลาง) คำว่า "บั้งล้งคฺ" ในความหมายของกะเหรี่ยงโปหมายถึง พื้นที่ตากข้าวเปลือก (เพราะคำว่า "บั้ง" หมายถึง ข้าวเปลือก, "ล้งคฺ" หมายถึง พื้นที่) เมื่อได้สอบถามพูดคุยเพิ่มเติมก็กล่าวถึงการมีวิถีชีวิตประจำวันที่ต้องนำข้าวเปลือกมาตากให้แห้งก่อนนำไปตำและหุงทุกๆวัน ดังนั้น "บั้งล้งคฺ" จึงแสดงออกในเรื่องการมีวัฒนธรรมข้าว, สถาปัตยกรรมในความสัมพันธ์กับการกิน การอยู่ ผู้ศึกษาจึงสังเกตเห็นว่าภาษาก็ช่วยอธิบายสถาปัตยกรรมได้มากกว่าการมองเพียงอย่างเดียว
- (2) การลงภาคสนามในงานศึกษาศาสนาปัตยกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องบันทึกคำที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมไว้กำกับประกอบกัน เช่น คำที่ใช้เรียกพื้นที่ต่างๆในเรือนเป็นต้น เพราะการมีคำบันทึกไว้กำกับจะนำไปเกิดความเข้าใจตรงกันของเรื่องที่ศึกษากับผู้อ่าน เพราะกะเหรี่ยงมีหลายกลุ่มหลายสาขา อีกทั้งกลุ่มย่อยต่างๆ คำที่กำกับไว้เป็นตัวระบุให้เห็นชัดเจนว่างานศึกษานี้ศึกษากะเหรี่ยงกลุ่มสาขาใด กลุ่มย่อยไหน และในบางกรณีคำหรือภาษาที่บันทึกกำกับไว้ก็เป็นเครื่องมือช่วยคัดกรองกลุ่มที่ไม่ใช่อกในตัวอย่างเช่น กะเหรี่ยงและกะเหรี่ยง (ในภาคตะวันตก) มีคำและภาษาที่ใช้เรียกพื้นที่ในเรือนที่ไม่เหมือนกันอย่างชัดเจน

2. ทางเลือกหนึ่งในการศึกษาศาสนาปัตยกรรมพื้นถิ่น

งานศึกษาศาสนาปัตยกรรมพื้นถิ่น นอกเหนือจากความประทับใจและการรู้จักเก็บบันทึกอันเป็นเรื่องพื้นฐานที่สำคัญของงานศึกษาและนักวิจัยพื้นถิ่นแล้ว ในแนวทางเลือกหนึ่งของการศึกษา ผู้ศึกษาจะต้องตอบให้ได้ว่างานศึกษาดังกล่าวพยายามเปิดความรู้ในเรื่องใดออกมาให้เห็น เกิดคำถามชวนให้น่าคิด นำหาคำตอบ อีกทั้งเห็นประโยชน์ในเรื่องใดเป็นสำคัญ จะเป็นประโยชน์ในการตอบคำถามให้กับประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมในอดีตหรือประโยชน์ที่เห็นสิ่งดีจากในสมัยก่อนแล้วทำให้

คิดว่าเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมอย่างไรกับปัจจุบันก็เห็นเป็นประโยชน์ในทางที่เรียกว่า พัฒนาการสถาปัตยกรรมศาสตร์ต่อไป

การคิดในเริ่มต้นดังที่ให้ตัวอย่างไว้ข้างต้น จะทำให้เกิดเป็นวิชาการมากยิ่งขึ้น ผู้ศึกษาก็ต้องหาวิธีตอบให้ได้ว่าจะมีวิธีในการหาข้อมูล เก็บข้อมูล มีหลักการในการวิเคราะห์ข้อมูล จำแนกจัดเป็นหมวดหมู่ที่เรียกว่าประมวลผลอย่างละเอียดถี่ถ้วน ทุกขั้นตอนนั้นได้อย่างไร เมื่อตอบได้ในเรื่องดังกล่าวทั้งหมด ก็เป็นอันเรียกว่า "วิจัย"

3. บันทึกข้อดีและข้อผิดพลาด สะสมไว้เป็นวิภาคสนามในศาสตร์สถาปัตยกรรม พื้นถิ่นต่อไป

งานลงภาคสนามเป็นเรื่องของเทคนิควิธีวิทยาที่ต้องเรียนรู้ และสะสมต่อกันไปเรื่อยๆ จึงเห็นสมควรว่าน่าจะมีบันทึกส่วนข้อดี และข้อผิดพลาดที่งานศึกษาหนึ่งๆค้นพบ ประสบเจอ ไว้เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจและเพื่อพัฒนาวิธีวิทยาภาคสนามในศาสตร์สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นต่อกันไป เพราะข้อดีที่ได้จากบันทึกไว้ คนอ่านเห็นแล้วมีประโยชน์ก็นำไปใช้ต่อ ส่วนข้อผิดพลาด คนอ่านเห็นก็นำไปคิดแก้ระวังให้รอบคอบ เสริมความรู้ ต่อยอดพัฒนาวิธีวิทยาต่อกันไปให้สูงขึ้นเรื่อยๆ